

Eglė Rakauskaitė (b. 1967) is one of the most famous artists in Lithuania, becoming a unique voice of the international contemporary women's art language in the local context in the 1990s. The film acquired by the LNMA, *My America*, connects all of Rakauskaitė's means of artistic expression and allows us to comprehend the entirety of this unique creator's artistic language, as well as the multifaceted nature of her world view. The work reveals a cross-section of social reality yet to be deeply studied by contemporary

Lithuanian artists – modern emigration, its myths and reality. Upon arriving in America, Rakauskaitė takes on jobs often considered the domain of new arrivals – caring for seriously ill, disabled people – and records this on film. This artwork, usually shown as a visual installation, is important both as a performative inroad into the field of relevant social issues, and as an embodiment of critical contemporary women's art strategies.

Lolita Jablonskienė

Eglė Rakauskaitė

Videofilmas „Mano Amerika“

Skaitmeninis filmas, 12 min. 29 sek.
LNDM, Fm-3145

Eglė Rakauskaitė (g. 1967) – viena žymiausių Lietuvos menininkių, XX a. 10 deš. vietiniame kontekste itin savitai prabilusi tarptautine šiuolaikinio moterų meno kalba. Moters žvilgsnis į katalikiškos kultūros ženklus ir ritualus, kūno prisilietimas prie gamtiškų natūralių medžiagų, jautrių socialinių situacijų ir į gyvenimo paraštes išstumtų individų stebėjimas – šios ir kitos objektų, instaliacijų ir videofilmų kūryboje jos plėtojamos linijos išsyk atkreipė ne tik Lietuvos, bet ir užsienio parodų kuratorių dėmesį. E. Rakauskaitės darbai buvo eksponuoti etapinėse Rytų ir Vidurio Europos menų tarptautinei publikai pristačiusiose parodose „Po sienos. Menas ir kultūra postkomunistinėje Europoje“ (Stokholmas, Berlynas, Budapeštas, 1999–2000), „Kūnas ir Rytai. Nuo 7-ojo dešimtmečio iki šių laikų“ (Liubliana, Niujorkas, 1998), „Lyties kontrolė. Moteriškumas ir vyriškumas Rytų Europos

mane“ (Viena, 2009–2010) ir reikšminguose tarptautiniuose renginiuose: Stambulo bienalėje (1977), pirmajame Lietuvos paviljone Venecijos bienalėje (1999, kartu su Mindaugo Navako instaliacija) ir kt. Menininkės kūrybai yra įsigiję Moderniojo meno muziejus (*Moderna museet*) Stokholme, Šiuolaikinio meno muziejus Zagrebe ir kitos institucijos.

Performansas, socialinė dokumentika ir dienoraštis – bene būdingiausi E. Rakauskaitės videofilmuose taikomi raiškos būdai. Tiesa, dažniausiai pasirenkamas vienas iš jų, kaip Nacionalinės dailės galerijos nuolatinėje ekspozicijoje rodomame videoperformanse „Taukuose“ (1998). 2021 m. Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus įsigytas filmas „Mano Amerika“ sujungia juos visus ir leidžia suvokti šios kūrėjos unikalios meninės kalbos visumą bei skirtingomis priemonėmis formuojamo pasaulėvaizdžio daugiabriauniškumą.

Kūrinys atveria šiuolaikinių Lietuvos menininkų nedaug tyrinėtą socialinės tikrovės pjūvį – nūdienę emigraciją, jos mitus ir kasdienybę. Nuvykusi į daugelio naujųjų emigrantų Meką – Ameriką,

Eglė Rakauskaitė.
 Videofilmas „Mano Amerika“.
 2003
 Trukmė – 12 min. 29 sek.
 LNNDM, Fm-3145

E. Rakauskaitė imasi dažnai atvykėliams tenkančio darbo: sunkiai sergančių, neįgalių žmonių priežiūros ir tai fiksuoja vaizdo juostoje. Ekraname matome prie lovos priklausytos senovo amžiaus ligonės higienos ir maitinimo procedūrą, kurią šios moters namuose kruopščiai atlieka pati menininkė: nurengia, valo kūną, masažuoja, keičia sauskelnes, kerpa nagus, mėgina pagirdyti ligonę. Tarsi performanse atliekamų veiksmų išvardijimas liudija, kad tai ne tik dokumentiškai užfiksuotas sunkus darbas, bet ir itin trikdantis vaizdas, kurį stebėdamas neabejotinai jautiesi nekviestu žiūrovu, peržengusiu slenkstį į privačią erdvę ir susidūrusiu su pernelyg intymia situacija. Kuratorius ir dailės kritikas Raimundas Malašauskas šį filmo efektą sieja su bendresne šiuolaikinio žmogaus bejėgystės ar net mirties (pasak autoriaus, pomirtine) būkle viską stebinančių ir filmuojančių vaizdo kamerų akivaizdoje.¹ Neįtakos išgyvenimą sustiprina priemonė, dažnai naudojama šiuolaikiniame feministiniame mene. Tai nemalonius pojūčius ir net baimę keliančių kūno substancijų, pavyzdžiui, kerпамų

nagų ar vystančios odos, kaip E. Rakauskaitės filme, eksponavimas. Tokią pasidarygėjimo būseną teoretikė Julia Kristeva yra pavadinusi abjekcija, siedama tai su individo krize, asmenybės vientisumo suirimu, siekiu ko nors atsikratyti, kad vėl būtų savimi.

Dirbdama menininkė tarsi kalba su savimi – už kadro skamba lyg dienoraščio tekstas ar jo nuotrupos, jose susipina atliekamo darbo, rutinos motyvai ir privāčios, intymios mintys apie save: santykį su neįgalia moterimi, išgyvenamas emocijas, Amerikos mitą, nusivylimą, o plačiau žvelgiant, apie asmeninę krizę – galbūt emigranto, o gal menininko („...tarsi jaučiu, jog grįžtu namo, bet kelionė buvo per ilgą ir aš užmiršau, kur turėjau sugrįžti, dar daugiau – kad neturiu, kur sugrįžti...“).

Šis kūrinys, dažniausiai rodomas kaip vaizdo instaliacija, reikšmingas ir kaip performatyvus įsiskverbimas į socialinių aktualijų lauką, ir kaip kritinių šiuolaikinio moterų meno strategijų įkūnijimas.

Lolita Jablonskienė

1

Malašauskas R., „Baimės faktorius“, *egf?*: katalogas, Vilnius: Šiuolaikinio meno centras, Tarptautinės dailės kritikų asociacijos (AICA) Lietuvos sekcija, 2005, p. 64.